

N:r 32. (M:n n:r 23 för 1915.)

Utlåtande med anledning av väckt förslag om åtgärder i syfte att djur ej må vid Stockholms stads slakthus dödas utan föregående bedövning och att slakt efter mosaisk ritual må bliva i lag förbjuden. (B)

Uti en vid stadsfullmäktiges sammanträde den 18 oktober 1915 väckt motion (n:r 23) har herr Simonsson på anförda grunder hemställt, att stadsfullmäktige måtte besluta:

dels att, med uteslutande av § 18 i ordningsstadgan för Stockholms stads slakthus' nuvarande innehåll, giva denna paragraf följande lydelse: Djur få ej dödas utan föregående bedövning. Sättet, varpå bedövning skall ske, bestämmes av styrelsen;

dels att i skrivelse till kungl. maj:t hemställas, att slakt efter mosaisk ritual måtte i lag förbjudas.

Ifrågavarande § 18 i berörda ordningsstadga lyder för närvarande:

»Djur få ej dödas utan föregående bedövning, såvida ej styrelsen annorlunda medgiver.»

Efter remiss från utskottet har slakthus- och saluhallsstyrelsen över motionen avgivit yttrande i skrivelse av den 20 november 1915, så lydande:

»Genom remiss den 21 nästlidna oktober har beredningsutskottet anmodat slakthus- och saluhallsstyrelsen att avgiva yttrande över en av herr Simonson väckt motion, innefattande hemställan, att stadsfullmäktige måtte besluta

'dels att, med uteslutande av § 18 i ordningsstadgan för Stockholms stads slakthus' nuvarande innehåll, giva denna paragraf följande lydelse: Djur få ej dödas utan föregående bedövning. Sättet, varpå bedövning skall ske, bestämmes av styrelsen;

dels att i skrivelse till kungl. maj:t hemställas, att slakt efter mosaisk ritual måtte i lag förbjudas.'

Med anledning härav får styrelsen beträffande motionärens hemställan i första punkten, under åberopande av vad därom anförts i ett av slakthusdirektören M. Sandeborg avgivet, i avskrift bilagt tjänsteutlåtande, hemställa, att motionen i denna del icke måtte till någon åtgärd föranleda.

I fråga om motionärens hemställan i andra punkten har styrelsen icke ansett sig böra göra annat uttalande, än att från slakthusets sida intet är att invända emot att ett för hela riket gällande förbud mot slakt enligt mosaisk ritual utfärdas.»

Det av styrelsen åberopade tjänsteutlåtandet av slakthusdirektören var av denna lydelse:

»Till Stockholms stads slakthus- och saluhallsstyrelse.

Med anledning av den av herr Simonsson hos stadsfullmäktige väckta motionen n:r 23 1915 om åtgärder i syfte att djur ej må vid Stockholms stads slakthus dödas utan föregående bedövning och att slakt efter mosaisk ritual må bliva i lag förbjuden, vilken motion av beredningsutskottet remitterats till styrelsen för yttrande, får jag vördsamt anföra följande.

Frågan huruvida slakt å Stockholms stads slakthus skulle föregås av obligatorisk bedövning eller ej var en bland de första, som påkallade styrelsens uppmärksamhet vid behandlingen av det av mig framlagda förslaget till ordningsstadga. Den av styrelsen föreslagna lydelsen av § 18, som vann stadsfullmäktiges gillande, är följande: 'Djur få ej dödas utan föregående bedövning, såvida ej styrelsen annorlunda medgiver'. Då detta undantag eventuellt skulle avse slakt enligt mosaisk ritual, framlade jag för styrelsen mina synpunkter beträffande denna sak i ett tjänsteutlåtande, daterat den 12 december 1911, så lydande: 'Vid bedömande av frågan, huruvida slakt enligt mosaisk ritual eller s. k. »Schächten» bör tillåtas inom offentliga slakthus eller ej, måste man ställa sig fullkomligt opartisk och neutral.

Beträffande själva slaktsättet i och för sig äro åsikterna så diametralt motsatta, att det är förvånansvärt. Å ena sidan stå de mosaiska trosbekännarna, vilka försvara »Schächten» såsom det mot djuret mest milda slaktsättet, och röna de häruti i allmänhet instämmande av alla vetenskapligt skolade fysiologer; å andra sidan stå djurskyddsvännerna, vilka i huvudsak vända sig emot de förvisso mången gång råa och onödigt hårda förberedelserna eller kullkastningsåtgärderna.

Om vi först närmare fästa oss vid dessa förberedelser, så torde det vara påtagligt, att dessa på ett offentligt slakthus kunna bättre behäskas och kontrolleras än annorstädes, i det naturligtvis anstaltens personal sin plikt likmätigt beivrar ansatser till uppenbart djurplågeri. Det är därför svårt att förstå, att något ur djurskyddssynpunkt är att vinna genom förbud mot »Schächten» å offentliga slakt-

hus, ty enda följderna härav skulle bliva, att ifrågavarande slakt förläggas till lokaler utanför staden och således allt fortfarande skulle komma att ske utan kontroll. Djuren, som djurskyddsvännerna vilja bistå, hava således ingenting att vinna på ett förbud mot »Schächten» å slakthuset.

Vad slaktsättet i övrigt beträffar, torde styrelsen, såvida ej uppenbart djurplågeri kan anses föreligga, svårligen hava rätt att utfärda förbud mot detsamma å slakthuset, så länge mosaiska trosbekännare åtnjuta full religionsfrihet i Sverige och vederbörande församlingsföreståndare anse, att slakt enligt s. k. mosaisk ritual bör verkställas. Det skulle nämligen enligt min åsikt innebära en kränkning och en orättvisa att utfärda dylikt förbud inom en stad, som på vissa villkor av kungl. maj:t tillerkänts rättighet att genom konungens befallningshavande påbjuda slakttvång, ty härigenom skulle uppenbart hinder läggas i vägen för att stadens samtliga innevånare må kunna förskaffa sig kött efter å stadens slakthus slaktade djur.

Angående slutligen den viktiga frågan, huruvida »Schächten» verkligen innebär djurplågeri eller ej, ber jag att få citera ett uttalande av professorn i anatomi och fysiologi vid veterinärinstitutet i Stockholm John Lundgren: 'Den smärta, som djuret erfar, kan indelas i två moment, nämligen den som förorsakas av själva snittet och den som åtföljer dödskampen. Beträffande det första momentet känner man, hurusom människor, vilka bli utsatta för plötsliga, kroppsliga skador, t. ex. om ett ben bortskjutes av en kanonkula, vanligen icke känna någon smärta under de första ögonblicken. Man kan alltså antaga, att det judiska dödssnittet, om det utföres med en ytterst skarp och felfri kniv, i första ögonblicket skall vålla lika liten smärta. Sedan snittet utförts, rinner blodet mycket hastigt ur kroppen, varvid intet nytt blod tillföres hjärnan. Den på detta sätt nästan ögonblickligen efter snittet inträdande bloduttömningen i hjärnan medför fullständig medvetslöshet, som varar till dess djuret är dött'.

I ett senare uttalande säger professor Lundgren: '— — — Min enskilda övertygelse är, att kunde man från judeslakten eliminera de tidsödande, obehagliga och för djuret ofta plågsamma förberedelserna, så vore judeslakten den beträffande såväl smärtfrihet för djuret som fullständig förblödning bästa slaktmetoden'.

Med anledning av såväl ovanstående professor Lundgrens som flera utländska framstående vetenskapsmäns uttalanden anser jag fullt ådagalagt, att uppenbart djurplågeri vid och i följd av själva schächtsnittets utförande icke föreligger.

På grund av vad jag sålunda anført, får jag hemställa hos styrelsen att medgiva undantag från för slakt i slakthusets slakthallar föreskriven bedövning vid slakt enligt mosaisk ritual, under villkor att djuren vid förberedelserna och vid kulldragningen behandlas möjligast milt och humant; att kulldragningen verkställles på av slakthusdirektören godkänt sätt; att »Schächten» inom slakthuset verkställles genom av mosaiska församlingen härstädes därtill förordnad person (en eller flera) och på av slakthus- och saluhallsstyrelsen bestämd tid; att den person, som skall utföra halssnittet, är närvarande vid tiden för kulldragningen, på det att snittet omedelbart må kunna verkställas, och att alla i övrigt givna anvisningar noggrannt följas'.

Vid sammanträdet den 21 december 1911 beslöt styrelsen att medgiva slakt enligt mosaisk ritual. Sedermera har styrelsen vid ytterligare ett tillfälle intagit samma ställning till spörsmålet, i det styrelsen den 25 april 1912 avslog en hemställan från Nordiska djurskyddsföreningen om förbud mot ritualslacht vid slakthuset.

Såvitt jag kan finna, föreligger intet skäl för styrelsen att nu ändra ståndpunkt i denna fråga, då motionären icke förebragt något nytt eller övertygande i bevisningsväg rörande denna gamla tvistefråga. Till följd härav får jag tillstyrka styrelsen uttala, att motionen icke kan föranleda någon omedelbar förbudsåtgärd från styrelsens sida. Däremot har jag ingenting i sak att invända mot motionens senare del, nämligen dess hemställan om åtgärders vidtagande i syfte att slakt efter mosaisk ritual må bliva i svensk lag förbjuden.

Stockholm den 24 november 1915.

M. Sandeborg.»

Vad angår motionärens förslag om ändring i § 18 av ordningsstadgan för slakthuset har utskottet med hänsyn till vad slakthusdirektören i sitt av slakthus- och saluhallsstyrelsen biträdda yttrande därom anført funnit sig icke kunna tillstyrka bifall till samma förslag.

Vidkommande förslaget om framställning till kungl. maj:t i syfte att slakt efter mosaisk ritual må i lag förbjudas, får utskottet framhålla, att förevarande fråga med anledning av inom Riksdagen motionsvis väckta förslag angående bestämmelser mot onödigt plågende av husdjur vid slakt av riksdagen dragits inför kungl. maj:ts prövning i skrivelse av den 13 maj 1909 (n:r 152 för nämnda år).

I berörda riksdagsskrivelse omförmäldes beträffande slakt efter judisk metod att meningarne voro mycket delade, huruvida detta slaktsätt, där det utövades av fullt sakkunnig och skicklig person, kunde sägas vara förenat med större grymhet eller lidande för djuret än s. k. bedövningsslakt, varför en utredning av sakkunnige härutinnan syntes böra verkställas.

I skrivelsen anhöll riksdagen, att kungl. maj:t ville *dels* låta utröna, om och till vilken utsträckning stadganden måtte kunna meddelas i syfte att vid slakt av husdjur minsta möjliga lidande utan förutgående bedövning eller på annat ändamålsenligt sätt tillfogades djuren *dels ock*, därest utredningen därtill föranledde, låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lagstiftning i ämnet.

Då sålunda frågan om slakt efter judisk metod redan dragits inför kungl. maj:ts prövning, synes det utskottet icke föreligga någon anledning för stadsfullmäktige att nu i samma ärende ingå med framställning till kungl. maj:t.

Med anledning av vad sålunda anförts får utskottet hemställa:

att herr Simonssons förevarande motion n:r 23 för 1915 icke må till någon stadsfullmäktiges åtgärd föranleda.

Stockholm den 3 februari 1916.

Å beredningsutskottets vägnar:

JOHAN ÖSTBERG.
